

Dosexpedition

Fastställd januari 2017 av Läkemedelskommittén i Västra Götalandsregionen. Giltig till januari 2019.

Huvudbudskap

- Dosexpedition kan användas till patienter där tjänsten bedöms leda till ökad säkerhet och/eller ökad självständighet om
 - Patienten behöver stöd med sin läkemedelshantering samt
 - Andra stöd att klara läkemedelshandlingen har övervägts samt
 - Medicineringen är stabil
- Patienten/kontaktpersonen ska ges information om hur dosexpedition fungerar
- Föreskrivning ska ske via Pascal
- E-recept/vanligt recept ska aldrig förskrivas till patient med dosexpedition
- I samband med förnyelse av dosordinationen ska en fördjupad läkemedelsgenomgång genomföras

Vanliga begrepp

Dosleverantör – Det dosapotek Västra Götalandsregionen avtalat att producera och leverera läkemedel till patienter med dosexpedition.

Dosrecept – Förteckning över patientens samlade recept/läkemedelsordinationer. Medföljer läkemedlen som levereras till patienten.

Ordinationshandling – Föreskrivare och sjuksköterskor kan skriva ut en ordinationshandling via Pascal. Den är ett alternativ till dosreceptet och ger en tydligare bild av patientens ordinationer. I kommunal hälso- och sjukvård används ordinationshandlingen ofta som underlag för utdelning av läkemedel till patienter. Dosleverantören kan inte se eller skriva ut ordinationshandlingen.

Pascal – webbtjänsten för ordination och beställning av läkemedel och handelsvaror för patienter med dosexpedition.

Bakgrund

Dosexpedition är ett hjälpmedel för patienter som behöver stöd i sin läkemedelshantering. Systemet innebär att patienten får sina läkemedel uppdelade i små påsar, en för varje dostillfälle, vanligen för två veckor i taget. Läkemedel som inte kan delas i dospåsar levereras, efter beställning, istället som originalförpackningar. Dosexpedition kan användas av patienter både i ordinärt och i särskilt boende. Dospåsar och

beställda originalförpackningar levereras från dosleverantören till lokalt apotek/apoteksombud eller direkt till hemsjukvården/särskilt boende.

Nyinsättning av dosexpedition

Vid all läkemedelsföreskrivning ska läkaren bedöma patientens praktiska och kognitiva förmåga att klara sin läkemedelshandling. Så kallat övertaget läkemedelsansvar bör aktualiseras om patienten inte klarar sin läkemedelshandling själv eller med hjälp av närstående. Detta gäller även patienter med dosexpedition, inte minst avseende läkemedel i originalförpackning som kräver manuell delning. En sjuksköterska tar då helt eller delvis över ansvaret för läkemedelshandlingen. Sjuksköterskan kan också hjälpa till med bedömning av patientens förmåga, t.ex. med hjälp av det validerade bedömningsinstrumentet Safe Medication Assessment (SMA).

För att läkaren ska kunna sätta in dosexpedition ska tjänsten bedömas leda till ökad säkerhet och/eller ökad självständighet för patienten och att samtliga nedanstående tre kriterier ska vara uppfyllda:

- Patienten behöver stöd med sin läkemedelshandling
- Andra stöd att klara läkemedelshandlingen har prövats/övervägts
- Medicineringen är stabil*

* Exempel på läkemedelsbehandling som inte är stabil: dosering efter mätvärde; dosering som växlar efter patientens tillstånd; dosering som trappas upp eller ned; när vid behovläkemedel överväger; icke stabilt medicinskt tillstånd vid utskrivning från sjukhus (oberoende av boendeform). Enstaka läkemedel som doseras efter mätvärde, t.ex. warfarin eller insulin, är inte något hinder för dosexpedition. Om doseringen varierar bör läkemedlet ordinerars "enligt särskild ordination".

Dosexpedition ska bara användas för patienter som står på läkemedel som ska delas i dospåsar. Det innebär att dosexpedition inte ska användas för patienter som endast ordinerars läkemedel i originalförpackningar för manuell delning.

Läkaren tar beslut i samråd med patient. Om aktuellt även samråd med närstående och/eller sjuksköterska. Boendeform och antal läkemedel är inte avgörande. Patientens samtycke krävs, vilket innefattar att patienten godkänner att information överförs mellan sjukvården och apoteket. En kontaktperson utses och anges i Pascal. Den som påbörjar dosexpedition ansvarar för att ge patient och kontaktperson nödvändig information. Informationsbroschyr finns att hämta på www.vgregion.se/dos.

Beslut om dosexpedition fattas normalt av den enhet som har huvudansvaret för patienten. Om dosexpedition i undantagsfall initieras av annan enhet måste detta ske i dialog med den huvudansvariga enheten.

I journalen dokumenteras:

- att patienten har dosexpedition
- att patienten har gett samtycke (vid nyinsättning)
- alla förändringar i läkemedelsbehandlingen

Ordination i dosexpedition

Dosexpedition ordinerars via webbtjänsten Pascal. Pascal nås via journalsystemet eller via www.eordinationpascal.se. Här finns alla patientens läkemedelsordinationer samlade. Från Pascal kan två utskrifter göras, dosrecept och ordinationshandling. Patienten får alltid dosreceptet med sina läkemedelsleveranser. Båda utskrifterna uppdateras med nya versioner vid dosförändringar.

E-recept ska aldrig användas till patienter med dosexpedition. Ett sådant läkemedel dispenserar inte utan hamnar som originalförpackning. Det innebär att patienten inte får läkemedlet med automatik, eftersom det måste hämtas ut på apotek eller beställas av patienten/kontaktpersonen. I nödsituationer får ordinationsförändringar göras på e-recept eller pappersrecept som faxas till dosleverantören.

Alla läkemedel kan ordinerars via Pascal, liksom spolvätskor inom det sortiment som fastställs av Västra Götalandsregionen.

Alla yrkesgrupper med föreskrivningsrätt för läkemedel kan ordinerars i Pascal. En föreskrivning är normalt giltig i ett år. Kortare giltighetstid kan anges, till exempel vid utskrivning från sjukhus och för läkemedel som ska användas under begränsad tid, som antibiotika. Ordinationer som står kvar lång tid efter avslutad behandling ger en felaktig bild av patientens läkemedelsbehandling. Regelbunden översyn krävs så att inaktuella ordinationer inte ligger kvar.

Om en tidigare stabil läkemedelsbehandling bedöms behöva upprepade dosjusteringar, bör detta läkemedel istället ordinerars som stående originalförpackning tills medicineringen åter är stabil.

För att undvika problem: Fråga alltid patienten om han/hon har dosexpedition, så att all föreskrivning sker via Pascal.

Akut läkemedelsordination

Vid behov av akut förändring av läkemedelsbehandlingen ordinerar förskrivande läkare i Pascal och informerar kontaktpersonen.

- Förskrivaren tar ställning till om akut leverans av nya dospåsar behövs och markerar i så fall detta i Pascal. Doserna levereras då akut av dosleverantören inom avtalad tidsram, ofta 3 dagar.
- Om läkemedlet behövs snabbare kan det ordinerar som originalförpackning i Pascal och hämtas på valfritt apotek. Det kan gälla t.ex. en antibiotikakur.
- Kontaktpersonen måste informeras om att akuta läkemedel ska hämtas ut.
- För patienter med hemsjukvård eller på särskilt boende ska sådana akutläkemedel i första hand tas från de kommunala akutläkemedelsförråden. Dessa ordinationer ska ändå skrivas in i Pascal, där det i doseringsangivelsen skrivs "Läkemedlet tas från akutläkemedelsförrådet".
- Utsättningsdatum ska anges för att inte ordinationen/uttag ska finnas kvar efter avslutad behandling/övergång till dosdispensering för läkemedlet.

Originalförpackningar

Många läkemedel för stående behandling kan inte dispenserar i påsarna. Dessa ordinerar och levereras istället i originalförpackningar. Vid behovsläkemedel ordinerar alltid som originalförpackningar. Förpackningarna levereras inte automatiskt till patienten, utan måste aktivt beställas av patienten/kontaktpersonen varje gång, eller hämtas ut på valfritt apotek.

Uppmärksamma kontaktpersonen på att de läkemedel som inte dosdispenserar behöver beställas från dosleverantören/hämtas ut på lokalt apotek.

Förnyelse av dosexpedition

I samband med årlig förnyelse av dosordinationerna genomförs en fördjupad läkemedelsgenomgång, se RMR Läkemedelsgenomgång och läkemedelsberättelse, som finns att läsa på www.vgregion.se/vardgivarstod/riktlinjer. En översyn görs, inaktuella läkemedel sätts ut och aktuella läkemedel omprövas. Kriterierna för dosexpedition omprövas. Om dessa inte är uppfyllda avslutas dosexpeditionen.

OBS! Ett aktuellt läkemedel kan försvinna från dosreceptet om det är slutexpedierat. Vanligen kvarstår ordinationen 3 månader, men patienten kan ha kvar läkemedel hemma. Historiken i Pascal kan ge vägledning

Kontaktperson

Kontaktpersonen är patientens ombud gentemot vården och dosleverantören. Denna kan vara patienten själv, närstående eller sjuksköterska. Vid övertaget läkemedelsansvar är det sjuksköterskan som är kontaktperson.

Kontaktpersonen har ansvar att beställa de läkemedel patienten är ordinerad och som inte dispenserar. När det är dags att förnya ordinationerna skickar dosleverantören ett meddelande tillsammans med dosleverans 3, 2 respektive 1 månad innan giltighet upphör samt vid sista kompletta dosleverans. Kontaktpersonen har ansvar för att kontakta aktuella mottagningar för förnyelse av ordinationerna. Kontaktpersonen ansvarar också för att patienten tar med det senaste dosreceptet vid alla vårdkontakter.

Kostnad

Kostnaden för dosexpedition består av en läkemedelskostnad och en dosexpeditionskostnad. Läkemedelskostnaden betalar patienten inom ramen för högkostnadsskyddet, precis som vid vanlig receptförskrivning.

Dosexpeditionskostnaden är en avgift per patient och dispenserad dag. Denna kostnad delas av förskrivande enheter i proportion till kostnaden för de förskrivna läkemedlen. I kostnaden ingår också transport till apotek/apoteksombud. Vid direktleverans till enhet (särskilt boende, hemsjukvård, klinik) står mottagande enhet för transportkostnaderna för såväl planerade som akuta leveranser.

För ytterligare information om dosexpedition, se www.vgregion.se/dos. Där finns bl.a. en doshandbok med praktiska tips kring tjänsten.

FÖR TERAPIGRUPP ÄLDRE OCH LÄKEMEDEL

Christina Sjöberg
– ordförande, Geriatrik, SU/Mölnal

Ansvar

Verksamhetschef/MAS ansvarar för att

- det finns lokala rutiner för hantering av dosexpedition och journaldokumentation
- förskrivare och övrig vårdpersonal använder och har nödvändig kunskap om Pascal
- rapportering av avvikelser sker enligt aktuella rutiner

Förskrivare (ansvarig enhet) ansvarar för att

- tillsammans med patienten besluta om dosförpackade läkemedel och dokumentera samtycke
- bedöma om läkemedelsövertag är aktuellt
- kontaktperson utses och ges information om dosexpedieringssystemet
- informera kontaktpersonen/ansvarig sjuksköterska vid ordinationsändringar
- genomföra fördjupad läkemedelsgenomgång vid årlig förnyelse av ordination
- regelbundet ompröva indikationen för dosexpedition
- sätta ut läkemedel som ej längre används, efter meddelande från kontaktperson
- dokumentera förekomst av dosexpedition och läkemedelsförändringar i journal

Alla förskrivare ansvarar för att

- alltid ordinerar via Pascal
- säkerställa att ordinationen är lämplig tillsammans med patientens övriga läkemedel
- ta ställning till förnyad ordination efter påminnelse från kontaktperson
- informera kontaktpersonen/ansvarig sjuksköterska vid ordinationsändringar
- dokumentera läkemedelsförändringar i journal

Dosleverantör ansvarar för att

- den senaste versionen av dosreceptet medföljer vid leverans
- kontaktpersoner får en påminnelse när det är 3, 2 respektive 1 månad kvar på någon av ordinationerna på dosreceptet, samt vid sista dosleveransen
- att leverans sker till av kommunen/regionen angiven adress inom avtalad tid
- ta emot, hantera och återrapportera avvikelserapporter

Sjuksköterska, vid övertaget läkemedelsansvar, ansvarar för att

- aktuella kontaktpuppgifter till ansvarig sjuksköterska finns angivna i Pascal
- beställa originalförpackningar via Pascal
- meddela dosapoteket när en patient med dosförpackade läkemedel avlider
- att kontakt tas med förskrivare för receptförnyelse
- skriva ut ordinationshandling för underlag för utdelning av läkemedel
- meddela ansvarig förskrivare när läkemedelsbehandling upphör
- ansvara för mottagande av läkemedelsleverans enligt lokala rutiner

Kontaktpersonen ansvarar för att

- all information som kommer från dosapoteket gällande patientens ordinationer kommer patienten till del
- beställa originalförpackningar
- kontakta förskrivare när dosapoteket påminner om förlängning av ordinationer
- meddela dosapoteket vid adressändring
- meddela ansvarig förskrivare när patienten slutat ta ett ordinerat läkemedel

Kontakt:

Sekreterare i terapigrupp Äldre och läkemedel
Tobias Carlsson, tobias.m.karlsson@vgregion.se

Regionala Medicinska Riktlinjer – Läkemedel finns på
www.vgregion.se/vardgivarstod/riktlinjer. Kan även beställas från
Adress & Distributionscentrum; adress.distributionscentrum@vgregion.se